

ถอดบทเรียนการใช้นวัตกรรมกับการเรียนการสอนด้านการสื่อสาร

ดำเนินการนำเสนอ ผศ.กุลนารี เสือโรจน์

สรุปลิทธิเดช ลิทธิเดช ลิทธิสินทรัพย์

และ ผศ.กุลนารี เสือโรจน์

นวัตกรรมการศึกษา มีความหมายรวมถึงวิธีการสร้างสรรค์การสอนรูปแบบสื่อการสอนใหม่ ๆ ที่แก้ปัญหาการเรียนการสอนแบบเดิมซึ่งอาจแตกต่างกันไปในแต่ละสาขาวิชา ไม่ได้เฉพาะเจาะจงแค่ E-learning หรือในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีเท่านั้น

ผู้เข้าร่วมการเสวนา ร่วมแลกเปลี่ยนผ่านการกรณีศึกษา เช่น หากต้องสอนแบบจำลองการสื่อสาร S - M - C - R สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากกว่าท่องจำ ผู้เข้าร่วมการเสวนาแลกเปลี่ยนว่าสามารถทำได้หลายรูปแบบ เพิ่มเติมจากการบรรยาย ซึ่งผู้เรียนอาจจะมีประสบการณ์ร่วมกับผู้สอนได้น้อย เช่น เสริมการใช้วิดีโอเพื่อให้เห็นตัวอย่าง หรือสร้างความเข้าใจผ่านการเรียนรู้โดยการจำลองสถานการณ์หรือบทบาทสมมติ (Role play) ซึ่งการออกแบบการเรียนการสอนลักษณะดังกล่าวถือว่าเป็นนวัตกรรมได้ ไม่จำกัดแค่การใช้เทคโนโลยีเท่านั้น นวัตกรรมมีความหมายครอบคลุมไปถึงการสร้างสรรค์รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อไปให้ถึงวัตถุประสงค์ในรูปแบบใหม่ๆที่สามารถแก้ปัญหาเดิมได้ โดยนวัตกรรมจะสมบูรณ์เมื่อมีการทดลอง ทำซ้ำ และเกิดแบบแผนที่จะนำไปใช้ต่อ

หัวใจอีกประการหนึ่งของการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนยังควรทำความเข้าใจกับผู้เรียนให้ลึกซึ้งไม่เพียงแต่รู้จักว่าผู้เรียนคือใคร หรือเป็นนักศึกษาชั้นปีใดเท่านั้น แต่ต้องพยายามทำความเข้าใจต้นทุนของผู้เรียนทั้งก่อนเรียน พฤติกรรมการใช้สื่อ ความสนใจ รวมถึงทัศนคติที่มีต่อเนื้อหาวิชาและผู้สอน ซึ่งการรู้จักผู้เรียนมีความจำเป็นกับการออกแบบการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การรู้จักผู้เรียนจะทำให้ผู้สอนสามารถออกแบบรูปแบบการเรียนการสอนให้เหมาะกับศักยภาพกับผู้เรียนได้ กระบวนการทำให้ผู้เรียนเปิดใจ เป็นหนึ่งในกระบวนการที่สำคัญ นอกจากนี้ในระหว่างการเรียนการสอนผู้สอนควรมีการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน ทักษะและระดับการเรียนรู้ เพื่อปรับรูปแบบการเรียนการสอน การมอบหมายงาน และการประเมินงานให้มีความเหมาะสม

ตัวอย่างกรณีศึกษาในแต่ละรายวิชาที่คณาจารย์ร่วมแลกเปลี่ยนต่อการถอดบทเรียนในครั้งนี้ อาทิ ในรายวิชาการผลิตรายการวิทยุ ตอนนี้ได้รับความสนใจน้อยลง ผู้สอนจึงได้ปรับการเรียนการสอนโดยใช้ Facebook Live ซึ่งเป็นอีกช่องทางของการจัดรายการวิทยุอีกรูปแบบหนึ่งในปัจจุบันมาทดลองให้นักศึกษาปฏิบัติ รวมถึงเพิ่มการลงพื้นที่ในสถานการณ์จริงให้มากขึ้นเพื่อฝึกการจับประเด็น นอกจากนี้อาจารย์หลายท่าน สังเกตพฤติกรรมนักศึกษาที่มักใช้ Social Media จึงได้มีการสร้างกรุป Facebook เพื่อเป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น คอมเมนต์งาน หรือตอบคำถามนอกชั้นเรียน โดยในกรุปอาจมีรุ่นพี่ หรือ

คนทำงานมีอาชีพคอยแนะนำชิ้นงาน ร่วมกับอาจารย์และเพื่อนในชั้นเรียน ซึ่งช่องทางดังกล่าวเป็นการเรียนรู้ที่ไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาและสถานที่แต่ทั้งนี้ผู้สอนและนักศึกษาต้องมาตกลงกติกาในการใช้พื้นที่ร่วมกันเพื่อให้เกิดการใช้พื้นที่อย่างเหมาะสม ไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล มีอาจารย์หลายท่านใช้ภาพยนตร์และดนตรีเป็นหนึ่งในเทคนิคเพื่อกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในระหว่างการเรียนรู้การสอนและมีคณาจารย์หลายท่านใช้การสอนแบบโครงงาน หรือ Project Based learning ให้นักศึกษาได้เรียนรู้ผ่านการแก้ปัญหาจริงในระหว่างทำโจทย์โครงงานต่างๆ การออกแบบโครงงานจะมีทั้งรูปแบบการควบคุมตัวแปรในการให้โจทย์ และส่วนที่ปล่อยให้ให้นักศึกษามีอิสระในการค้นคว้า นอกจากนี้การออกแบบโจทย์ของโครงงานยังควรพิจารณาทั้งวัตถุประสงค์การสอน และลักษณะของนักศึกษาในแต่ละปีที่จะมีความแตกต่างกัน การให้โจทย์โครงงานนอกจากการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นจากการลงมือทำ Learning by doing โดยมอบโจทย์ที่ส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดความท้าทายในการทำงาน เช่น การเรียนรู้ผ่านโจทย์ของลูกค้าและต้องผ่านกระบวนการนำเสนองานเสมือนจริง ผู้สอนยังสามารถออกแบบโครงงานโดยกำหนดบทบาทให้เสริมความมั่นใจและเติมเต็มตัวตน (Self esteem) ของนักศึกษาได้อีกด้วย

นอกจากนี้ในวงเสวนายังมีการแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหาบางประการที่เกิดขึ้นในระหว่างการเรียนรู้การสอน เช่น

ปัญหานักศึกษายึดกรอบความคิดของตัวเองมากเกินไป ทำให้เห็นมุมมองในการคิดประเด็นที่หลากหลายค่อนข้างน้อย ผู้สอนบางคนจะใช้วิธีให้โจทย์งานผ่านคำหนึ่งคำ แล้วให้นักศึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยคิดประเด็นที่หลากหลายจากคำนั้น หรือเรียนรู้ผ่านการดูงานที่หลากหลาย หรือวิทยากรที่มีความชำนาญแตกต่างกัน เป็นต้น นอกจากนี้การประเมินงานควรทำเป็นระยะๆ เพื่อให้นักศึกษามีโอกาสเรียนรู้ในการปรับปรุงงาน นอกเหนือจากการประเมินผลของงานปลายทางเพียงอย่างเดียว

ปัญหาเรื่องความเข้าใจธรรมชาติผู้เรียน ความแตกต่างของประสบการณ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนที่มีประสบการณ์ในวิชาภาคปฏิบัติแลกเปลี่ยนว่า จำนวนนักศึกษาประมาณ 20 คน ทำให้สังเกตเห็นพฤติกรรม และพัฒนาการได้อย่างชัดเจน ให้คำแนะนำได้ลึกซึ้ง ตรวจสอบได้เร็ว แก้ไขงานได้เร็ว อีกทั้งยังพบว่าการปรับวิธีการสื่อสารกับเด็ก เริ่มจากชมและให้ข้อเสนอแนะยอมรับงานนักศึกษาตามผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี

ปัญหาเรื่องการลดความสนใจในตัวสื่อบางประเภท เช่น นักศึกษาบางคนเรียนวิชาหนังสือพิมพ์แต่ไม่อ่านหนังสือพิมพ์ ผู้สอนจะมอบหมายงานเพื่อตอบโจทย์เต็มส่วนที่นักศึกษาขาด เช่น ให้อ่านข่าว และให้ออกสแกนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมพัฒนาการ

ปัญหาความเข้าใจในวิชาที่เนื้อหาซับซ้อน เช่น ทฤษฎี ผู้สอนที่มีประสบการณ์สอนวิชาดังกล่าวยกตัวอย่างกรณีศึกษา การสอนวิชาวิเคราะห์สื่อโทรทัศน์ ผู้สอนแลกเปลี่ยนว่าการ บรรยายก่อนแล้วเปิดคลิปตัวอย่างหรือยกกรณีศึกษามาให้ผู้เรียนร่วมแลกเปลี่ยน พบปัญหาคือ เกิดการจำกัดความคิดนักศึกษาจึงได้ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนดังนี้ (1) ฉายตัวอย่างก่อน โดยอาจารย์ตั้งโจทย์ให้ แล้วให้นักศึกษาดูคลิปเพื่อหาคำตอบ

ตามโจทย์ เช่น ตั้งคำถามเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของเกมโชว์ เทคนิควิธีการสื่อสาร (2) บรรยาย (3) ฉายตัวอย่างเพิ่ม ผลการปรับรูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าว พบว่า นักศึกษามีความคิดที่อิสระและสามารถวิเคราะห์ได้ดีมากขึ้น แต่อย่างไรก็ดีวิธีดังกล่าวเหมาะกับผู้เรียนที่มีต้นทุนมาบ้างแล้ว เช่น นักศึกษา ปี 3

ส่วนการอบรมเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์ ผู้เข้าร่วมการเสวนาร่วมแลกเปลี่ยนรู้ว่าการจัดกลุ่มการเรียนรู้เป็นกลุ่มตามหัวข้อที่กำหนดโจทย์และมีการวิจารณ์ พูดคุยกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน โดยผู้เรียนมีทั้งหมด 30คน แบ่งเป็นฐานการเรียนรู้ 3 ฐาน ข้อดีคือ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีผ่านการปฏิบัติจริงและสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซักถามได้เต็มที่

นอกจากนี้ยังมีผู้เข้าร่วมเสวนาแลกเปลี่ยนว่า การทำ Google Form เพื่อให้ให้นักศึกษาส่งงานออนไลน์พร้อมคู่มืออธิบายเกณฑ์ ข้อดี คือ มีข้อมูลที่ชัดเจน ประเมินผลเร็ว แม่นยำ และลดเงื่อนไขการต่อรองบางประการที่เกิดจากความไม่ชัดเจนของการวัดผลการเรียนรู้ได้

แลกเปลี่ยนเพิ่มเติม

- การออกแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสม ควรต้องมีการผสมผสานระหว่างวิธีแบบเดิม เช่น การบรรยาย กับ รูปแบบการเรียนการสอนแบบใหม่ ที่เหมาะสมกับเนื้อหา วัตถุประสงค์การสอนและผู้เรียน
- ผู้สอนควรพัฒนาองค์ความรู้ภายในตัวเอง ไม่หยุดที่จะเรียนรู้ เพื่อจะได้ ปรับประยุกต์รูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมจากประสบการณ์ได้
- นวัตกรรมมาพร้อมกับการประเมินผล ดังนั้นกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมการสอนที่ครบวงจรต้องมีทั้งนวัตกรรมการออกแบบวิธีการสอนและนวัตกรรมการบริหารจัดการ รวมถึงการประเมินผลด้วย
- การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพควรต้องมีการปรับตัวทั้งสองทาง ทั้งนักศึกษาและอาจารย์ ให้เกิดความเข้าใจทั้งสองฝ่าย
- ผู้สอนควรต้องสร้างสมดุลระหว่างการทำหน้าที่ในห้องเรียน และนอกห้องเรียนที่เหมาะสม